

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет**

Тюхтенко Н.А., Синякова К.М.

МАКРОЕКОНОМІКА

Навчальний посібник

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

**Херсон
ОЛДІ-ПЛЮС
2016**

УДК 330.101.541

ББК 65.290

T-98

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист МОН України № 1/11-8997 від 27.09.2010 року)*

Рецензенти:

Зверяков М.І.

– доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, ректор Одеського національного економічного університету, професор кафедри економічної теорії

Старостіна А.О.

– доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, завідувач кафедри міжнародної економіки і маркетингу Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Тюхтенко Н.А., Сняжкова К.М.

T-98 Макроекономіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-ге вид., доп. та перероб. / Н.А. Тюхтенко, К.М. Сняжкова. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 352 с.

ISBN 978-966-289-087-7

У даному навчальному посібнику розкриваються основні закономірності функціонування економічної системи країни, що є необхідним при вивченні курсу «Макроекономіка». Він охоплює весь комплекс навчально-методичного забезпечення для опанування даного курсу з урахуванням сучасних тенденцій макроекономічної науки і практики. Друге видання уточнює ряд найбільш складних макроекономічних категорій і процесів, що було виявлено під час практичної роботи зі студентами. Крім того, даний посібник доповнений різномірними завданнями для перевірки знань, що вдосконалюють теоретичну та практичну підготовку майбутніх фахівців в галузі економіки, бізнесу та управління.

Навчальний посібник «Макроекономіка» може бути використаний для підготовки фахівців спеціальностей «Економіка», «Менеджмент», «Публічне управління та адміністрування», «Міжнародні економічні відносини», аспірантів, державних службовців, керівників бізнес-структур тощо.

УДК 330.101.541

ББК 65.290

ISBN 978-966-289-087-7

© Тюхтенко Н.А., 2016

© Сняжкова К.М., 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
СЛОВНИК УМОВНИХ ПОНЯТЬ І ПОЗНАЧЕНЬ	13
Тема 1 МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА	16
1.1. Особливості дослідження національної економіки	16
1.2. Об'єкт і предмет макроекономіки	17
1.3. Функції макроекономіки	20
1.4. Агреговані величини та їх класифікація	20
1.4.1. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія	21
1.4.2. Загальна характеристика макроекономічних ринків	22
1.5. Модель кругообігу відкритої економіки	23
1.6. Методологія макроекономіки	24
1.7. Макроекономічні моделі та їх класифікація	26
1.8. Історія становлення і розвитку макроекономіки	28
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	29
<i>Самостійна робота</i>	29
<i>Завдання і задачі</i>	34
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> ..	37
Тема 2 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ	38
2.1. Загальна характеристика системи національних рахунків	38
2.1.1. Базові методологічні принципи СНР:	39
2.1.2. Особливості методології СНР:	39
2.1.3. Концепції побудови СНР	42
2.1.4. Операції та рахунки в СНР	43
2.2. Види макроекономічних показників	45
2.3. Валовий випуск	45
2.4. Валовий внутрішній продукт і валовий національний дохід	47
2.5. Методи розрахунку ВВП і ВНД	48
2.6. Похідні макроекономічні показники	52
2.7. Номінальний та реальний ВВП і ВНД	53
2.8. Агреговані індекси	53
2.9. Показники динаміки ВВП (ВНД)	54
2.10. Недоліки ВВП	54
2.11. Нові макроекономічні показники	55
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	57

<i>Самостійна робота</i>	57
<i>Завдання і задачі</i>	62
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> .	68
Тема 3 ТОВАРНИЙ РИНОК	69
3.1. Товарний ринок як агрегована величина.....	69
3.2. Сукупний попит і сукупна пропозиція на товарному ринку.....	69
3.3. Цінові чинники сукупного попиту та сукупної пропозиції.....	70
3.4. Нецінові чинники сукупного попиту та сукупної пропозиції та їх зображення.....	71
3.5. Модель AD-AS – базова модель економічної рівноваги	72
3.6. Порушення та відновлення макроекономічної рівноваги	74
3.6.1. Вплив зростання сукупного попиту на стан макроекономічної рівноваги	74
3.6.2. Порушення і відновлення рівноваги під впливом падіння сукупного попиту	75
3.6.3. Порушення і відновлення рівноваги під впливом зменшення сукупної пропозиції	77
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	80
<i>Самостійна робота</i>	80
<i>Завдання і задачі</i>	85
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> .	92
Тема 4 СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ	93
4.1. Загальні поняття споживання та доходу домогосподарств	93
4.2. Психологічний закон ДЖ.М. Кейнса.....	94
4.3. Споживання і поточний дохід	94
4.4. Функції споживання та заощадження для короткострокового періоду.....	95
4.5. Функції споживання та заощадження для довгострокового періоду.....	96
4.6. Недоходні фактори споживання та заощадження.....	97
4.7. Нерівномірність в розподілі доходу	99
4.8. Фактор часу в оцінці грошових потоків.....	100
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	102
<i>Самостійна робота</i>	102
<i>Завдання і задачі</i>	107
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	112

Тема 5 ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ	113
5.1. Сутність інвестицій.....	113
5.2. Виробнича функція.....	114
5.3. Інвестиційна функція. Види інвестиційних функцій.....	114
5.4. Попит на інвестиції.....	117
5.5. Автономні інвестиції. Мультиплікатор інвестицій.....	118
5.6. Індуційовані інвестиції. Акселератор інвестицій.....	120
5.7. Принцип мультиплікатора-акселератора.....	120
5.8. Взаємозв'язок заощаджень та інвестицій.....	121
5.8.1. Трансформація заощаджень в інвестиції.....	121
5.8.2. Рівновага між заощадженнями та інвестиціями.....	122
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	127
<i>Самостійна робота</i>	127
<i>Завдання і задачі</i>	132
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	138
Тема 6 СУКУПНІ ВИТРАТИ І ВВП	139
6.1. Метод „витрати-випуск”.....	139
6.2. Метод „вилучення–ін’єкції”.....	142
6.3. Сутність та кількісна визначеність мультиплікатора витрат....	143
6.4. Сукупні витрати і потенційний ввп.....	144
6.4.1. Рецесійний розрив.....	144
6.4.2. Інфляційний розрив.....	145
6.4.3. Інфляційно-експансійний розрив.....	146
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	147
<i>Самостійна робота</i>	147
<i>Завдання і задачі</i>	152
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	158
Тема 7 РИНОК ПРАЦІ	159
7.1. Сутність та рівновага ринку праці.....	159
7.2. Сутність та форми заробітної плати.....	160
7.3. Населення як джерело робочої сили.....	162
7.4. Зайнятість як соціально-економічна категорія. Види зайнятості.....	164
7.5. Сутність та види безробіття.....	165
7.6. Повна зайнятість та природне безробіття.....	167
7.7. Соціально-економічні втрати від безробіття.....	168
7.8. Показники стану ринку праці.....	168
7.9. Чинники прогресивних перетворень у сфері зайнятості.....	172

7.10. Мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум як форми державної соціальної гарантії.....	173
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях...</i>	174
<i>Самостійна робота.....</i>	174
<i>Завдання і задачі</i>	179
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт .</i>	185
Тема 8 ГРОШОВИЙ РИНОК	186
8.1. Сутність, функції та форми грошей.....	186
8.2. Процентна ставка як ціна грошей	187
8.3. Пропозиція грошей	188
8.3.1. Поняття ліквідності грошових активів. Грошові агрегати....	188
8.3.2. Крива пропозиції грошей та фактори, що її визначають.....	190
8.4. Попит на гроші. Класична, кейнсіанська, фрідманівська функції попиту на гроші.....	191
8.5. Рівновага на грошовому ринку	194
8.6. Порушення і відновлення рівноваги на грошовому ринку	195
8.6.1. Збільшення доходу за незмінної грошової бази	195
8.6.2. Збільшення грошової бази за незмінного реального доходу	195
8.6.3. Зміна реального доходу і грошової бази	196
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях...</i>	198
<i>Самостійна робота.....</i>	198
<i>Завдання і задачі</i>	203
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	209
Тема 9 ІНФЛЯЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ.....	210
9.1. Сутність інфляції.....	210
9.2. Вимірювання інфляції	210
9.3. Теоретичні підходи щодо виникнення інфляції	211
9.4. Причини інфляції	212
9.5. Наслідки інфляції.....	213
9.6. Види інфляції та їх основні риси.....	214
9.7. Антиінфляційна політика держави	217
9.8. Взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива Філіпса.....	218
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях...</i>	222
<i>Самостійна робота.....</i>	222
<i>Завдання і задачі</i>	227
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт .</i>	233

Тема 10 ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА	234
10.1. Економічні цикли	234
10.2. Види економічних циклів	235
10.3. Теорії економічних циклів	236
10.4. Сутність економічного зростання та його роль в економіці країни	242
10.5. Теорії економічного зростання	244
10.5.1. Кейнсіанська теорія економічного зростання (модель Харрода-Домара)	244
10.5.2. Неокласична теорія економічного зростання (виробнича функція Кобба-Дугласа)	244
10.5.3. Модель Солоу	245
10.6. Внесок факторів виробництва в економічне зростання	248
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i> ...	249
<i>Самостійна робота</i>	249
<i>Завдання і задачі</i>	254
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> ..	260
Тема 11 ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	261
11.1. Сутність та необхідність державного регулювання економіки ..	261
11.2. Включення держави в економічну систему	264
11.3. Стабілізаційна політика держави	265
11.4. Фіскальна політика	266
11.5. Види фіскальної політики	270
11.6. Фіскальна політика і державний бюджет	272
11.7. Монетарна політика. Цілі та інструментарій монетарної політики	273
11.8. Форми монетарної політики	275
11.9. Передатний механізм монетарної політики	276
11.10. Фіскальна і монетарна політики	278
11.10.1. Погляди на правила проведення	278
11.10.2. Дискусія навколо переваг монетарної та фіскальної політики	278
11.10.3. Взаємозв'язок фіскальної та монетарної політики	280
11.10.4. Окремі випадки зміни рівноваги в моделі IS-LM	282
11.10.5. Ефективність монетарної та фіскальної політики в моделі IS-LM	283
11.11. Загальна рівновага національного ринку	286
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i> ...	287

<i>Самостійна робота</i>	287
<i>Завдання і задачі</i>	292
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	298
Тема 12 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	299
12.1. Включення сектору „закордон” в економічну систему	299
12.2. Чистий експорт та ВВП.....	301
12.3. Платіжний баланс	302
12.4. Валюта і валютний курс.....	304
12.4.1. Базові поняття	304
12.4.2. Чинники валютного курсу	305
12.5. Види валютного курсу.....	306
12.6. Валютне регулювання	308
12.7. Валютна система.....	310
12.8. Міжнародна торгівля.....	311
12.9. Зовнішньоторговельна політика.....	312
12.10. Зовнішньоекономічна рівновага. Модель IS-LM-BP	313
12.11. Модель манделла-флемінга	314
12.12. Ефективність стабілізаційної та зовнішньоторговельної політики в режимах плаваючого та фіксованого валютних курсів	316
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i> ...	322
<i>Самостійна робота</i>	322
<i>Завдання і задачі</i>	328
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	334
ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ	335
ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ	345
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	348

ПЕРЕДМОВА

«Економіка – живий і еволюціонуючий предмет. У кожну епоху вона повинна розгадувати нові загадки і постійно стикатися з необхідністю вибору в суспільній політиці»

П. Семюелсон, Д. Нордгауз

Однією із важливих складових економічної теорії є макроекономіка, що досліджує поведінку національної економіки як цілісної системи, вивчення якої є необхідною складовою професійної підготовки економістів і менеджерів, й формування у них аналітичного підходу до розгляду явищ і процесів сучасних економічних систем.

Останнім часом національні економіки багатьох країн світу зіткнулися з рядом проблем пов'язаних із зниженням життєвого рівня населення, збільшенням кількості бідних, дефіцитом державного бюджету і необхідністю розумного поєднання державного і приватного секторів економіки, посиленням іноземної конкуренції, дефіцитом торговельного балансу і значним зовнішнім боргом, світовими екологічними проблемами і питаннями збереження миру тощо.

Функціонування економічної системи України відбувається під впливом названих вище проблем, які виникають як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищах. Все це потребує вивчення, дослідження та аналізу економічної системи на основі соціально-економічних показників стану національної економіки, що виступають об'єктивними індикаторами її оцінки та перспектив розвитку країни.

Метою курсу «Макроекономіка» є дослідження механізму функціонування національної економіки на основі макроекономічних теорій, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою та практичним досвідом макроекономічної політики.

Після опанування курсу студент повинен:

знати – ключові положення макроекономічних теорій, які лежать в основі макроекономічної науки; систему макроекономічних

показників та базові моделі макроекономічної рівноваги; механізм економічної політики, зокрема, фіскальної, монетарної та зовнішньоекономічної;

уміти – обчислювати основні макроекономічні показники; аналізувати результати функціонування та розвитку національної економіки; оцінювати ефективність економічної політики держави.

Представлений навчальний посібник відповідає нормативним вимогам щодо змісту початкової дисципліни «Макроекономіка» для підготовки фахівців в галузі економіки, бізнесу і управління.

Особливістю даного навчального посібника є те, що зміст тем систематизовано у вигляді таблиць з виокремленням найбільш суттєвих визначень, формул, графіків. Також, у структурі кожної теми запропоновано розгляд теоретичних відомостей, цікавих науково-практичних фактів і коментарів, питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях, тестові завдання для самостійної роботи, практичні завдання і задачі і тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт. Особливу увагу приділено питанням аналізу української економіки у зв'язку з загальносвітовими тенденціями і входженням України в європейський економічний простір.

Навчальний посібник передбачає розгляд дванадцяти базових тем: макроекономіка як наука, макроекономічні показники в системі національних рахунків, товарний ринок, споживання домогосподарств, приватні інвестиції, сукупні витрати і ВВП, ринок праці, грошовий ринок, інфляційний механізм, економічна динаміка, держава в системі макроекономічного регулювання, зовнішньоекономічна діяльність.

Тема «Макроекономіка як наука» включає аналіз предмету, об'єкту, методології, функцій макроекономіки як науки, напрямів підвищення ефективності її функціонування, характеристики макроекономічних суб'єктів та ринків, а також їх взаємодії; систематизовані макроекономічні моделі і представлені особливості моделі кругообігу у відкритій економіці; наведений огляд основних теоретичних підходів до макроекономічної науки, без чого неможливе усвідомлення процесів становлення сучасної макроекономічної науки.

У темі «Макроекономічні показники в системі національних рахунків» представлена загальна характеристика системи національних рахунків, концепції та загальні принципи її побудови; особливої уваги заслуговує розгляд основних макроекономічних показників та методів їх розрахунку.

У темі «Товарний ринок» проаналізовані сукупний попит і сукупна пропозиція, цінові та нецінові чинники сукупного попиту та сукупної пропозиції, а також модель AD-AS і механізм відновлення в умовах порушення макроекономічної рівноваги.

Тема «Споживання домогосподарств» дає загальні уявлення про споживання у взаємозв'язку з доходами домогосподарств, оцінює недоходні фактори споживання і заощадження, нерівномірність в розподілі доходів за допомогою кривої Лоренца і коефіцієнта Джині.

У темі «Приватні інвестиції» аналізуються інвестиційні механізми функціонування національної економіки на основі кейнсіанського і неокласичного підходів; крім того, представлений взаємозв'язок заощаджень та інвестицій. Що є важливим аспектом для функціонування сучасної економічної системи України.

Тема «Сукупні витрати і ВВП» аналізує зазначену проблему на основі методів «витрати-випуск» і «вилучення-ін'єкції», наведена сутність мультиплікатора витрат і ефекту мультиплікатора; крім того, проаналізовано основні підходи до взаємообумовленості сукупних витрат і потенційного ВВП.

У темі «Ринок праці» представлений аналіз таких категорій як населення, трудові ресурси, зайнятість, безробіття, заробітна плата, моделей ринку праці, розрахунку соціально-економічних втрат від безробіття і основних показників, що характеризують ринок праці.

Тема «Грошовий ринок» розкриває основні його поняття, пов'язані із сутністю, функціями та формами грошей, процентною ставкою, пропозицією та попитом на гроші з урахуванням класичного, кейнсіанського та фрідманівського підходів; особливої уваги заслуговує питання досягнення рівноваги на грошовому ринку.

У темі «Інфляційний механізм» наведені поняття, що характеризують інфляцію, її види, причини на основі різних

теоретичних підходів, наслідки, основні заходи антиінфляційної політики, зв'язок інфляції та безробіття.

У темі «Економічна динаміка» основна увага приділена сутності економічного зростання на основі розгляду основних теорій (модель Харрода-Домара, виробнича функція Кобба-Дугласа, модель Солоу); важливим в цій темі є розгляд сутності, видів і фаз економічних циклів, а також основних теорій, що їх характеризують.

Тема «Держава в системі макроекономічного регулювання» обґрунтовує сутність та необхідність державного регулювання економіки, дає характеристику вад ринкового саморегулювання, моделей включення держави в економічну систему, основні заходи фінансової і монетарної політики, пов'язує їх з питаннями формування державного бюджету, а також порівнює характеристики кейнсіанського і монетаристського підходів щодо переваг монетарної та фінансової політики; наприкінці теми представлений графік Хікса-Хансена як модель загальної рівноваги національного ринку.

Тема «Зовнішньоекономічна діяльність» показує основні механізми взаємозв'язку економік різних країн світу, вплив зовнішньоекономічної діяльності країни на формування економічної рівноваги; представлені основні поняття платіжного балансу, валюти, валютного курсу і валютного регулювання для формування ефективної валютної системи. Крім того, представлені теорії міжнародної торгівлі та основні заходи зовнішньоторговельної політики країни.

Навчальний посібник містить словник умовних понять і позначень з урахуванням загальноприйнятих міжнародних стандартів, варіанти контрольних робіт для студентів заочної та дистанційної форм навчання, питання до підсумкового контролю знань, перелік рекомендованої літератури та корисних посилань для ознайомлення, поглибленого вивчення та аналізу інформації.

Сподіваємось, запропонований навчальний посібник стане основою для змістовного опанування основних макроекономічних проблем, що забезпечить формування необхідних професійних компетенцій майбутніх економістів та управлінців.

СЛОВНИК УМОВНИХ ПОНЯТЬ І ПОЗНАЧЕНЬ

<i>Позначення</i>	<i>Термін українською мовою</i>	<i>Термін англійською мовою</i>
<i>A</i>	Амортизація	Amortization (capital consumption allowance)
<i>D</i>	Банківські депозити	Deposits
<i>BR</i>	Банківські резерви	Bank reserves
<i>DI</i>	Безподатковий дохід, дохід у розпорядженні	Disposable income
<i>GA_V</i>	Валова додана вартість	Gross added value
<i>I</i>	Валові внутрішні приватні інвестиції	Gross private domestic investments
<i>GDP, Y</i>	Валовий внутрішній продукт (ВВП)	Gross domestic product (GDP)
<i>GNI</i>	Валовий національний дохід (ВНД)	Gross national income
<i>GNDP</i>	Валовий національний наявний продукт	Gross national disposable product
<i>GNP(GDP)ⁱ</i>	ВНП (ВВП) номінальний	Nominal GDP
<i>GNP(GDP)ⁱⁱ</i>	ВНП (ВВП) реальний	Real GDP
<i>e</i>	Валютний курс	Exchange rate
<i>i</i>	Відсоток, номінальна процента ставка	Interest
<i>GE</i>	Державні витрати	Government expenditures
<i>CU</i>	Готівка поза банками	Cash
<i>MPS, s'</i>	Гранична схильність до заощадження	Marginal propensity to save
<i>MPC, c'</i>	Гранична схильність до споживання	Marginal propensity to consume
<i>H</i>	Грошова база	Monetary base
<i>m_m</i>	Грошовий мультиплікатор	Monetary multiplier
<i>m_d</i>	Депозитний мультиплікатор	Deposit multiplier
<i>C_g</i>	Державне споживання	Government consumption
<i>G</i>	Державні закупівлі товарів і послуг	Government purchases of goods and services
<i>S_g</i>	Державні заощадження	Government savings
<i>I_g</i>	Державні інвестиції	Government investments

$D_{GNP(GDP)}$	Дефлятор ВВП (ВВП)	GNP (GDP) deflator
$AS^L, LRAS$	Довгострокова сукупна пропозиція	Long-run aggregate supply
X	Експорт	Exports
S	Заощадження	Savings
W	Заробітна плата	Wages
M, Z, Im	Імпорт	Imports
J	Індекс Джині	Jeanne index
CPI	Індекс споживчих цін	Consumer price index
$\Delta \bar{E}_i$	Інфляційний розрив	Inflationary gap
$\Delta \bar{E}_{i,e}$	Інфляційно-експансійний розрив	Inflationary-expansion gap
cr	Коефіцієнт готівки	Cash ratio
$LFPR$	Коефіцієнт участі у робочій силі	Labor force participation rate
$AS^S, SRAS$	Короткострокова сукупна пропозиція	Short-run aggregate supply
FV	Майбутня вартість грошей	Future value
m_e	Мультиплікатор витрат	Expenditure multiplier
ER	Надлишкові резерви	Excess reserves
NI	Національний дохід	National income
T_m	Непрямі податки	Indirect taxes
I_r	Норма обов'язкового резервування	Required reserves ratio
RR, LR	Обов'язкові резерви	Required reserves
Q	Обсяг виробництва	Quantity
PT	Особисті податки	Personal taxes
PI	Особистий дохід	Personal income
π^e	Очікуваний темп інфляції	Expected inflation rate
T	Податки	Taxes
Y_P	Постійний дохід	Permanent income
Y^P	Потенційний ВВП	Potential GDP
u_n	Природний рівень безробіття	Natural rate of unemployment
M^S	Пропозиція грошей	Money supply
r	Реальна процентна ставка	Interest rate
rr	Резервна норма	Reserve ratio

R	Рента	Rent
$\Delta \bar{E}_r$	Рецесійний розрив	Recessionary gap
u	Рівень безробіття	Unemployment rate
P^e	Рівноважна ціна	Equilibrium price
Y^e	Рівноважний ВВП, очікуваний ВВП	Equilibrium GDP, expected GDP
APS, s	Середня схильність до заощадження	Average propensity to save
APC, c	Середня схильність до споживання	Average propensity to consume
C	Споживчі витрати, споживання	Consumer spending, consumption
AS	Сукупна пропозиція	Aggregate supply
E	Сукупні витрати	Aggregate expenditures
AD	Сукупний попит	Aggregate demand
PV	Теперішня вартість грошей	Present value
TR	Трансфертні виплати	Transfer payments
π	Фактичний темп інфляції	Inflation rate
P	Ціна, рівень цін (індекс Пааше), прибуток	Price, price index, profit
U	Чисельність безробітних	Unemployment
NPV	Чиста дисконтова на вартість	Net present value
NI	Чисті інвестиції, національний дохід	Net investment, National Income
NT_m, NPT	Чисті непрямі (продуктові) податки	Net indirect taxes
NI_f	Чисті первинні доходи з-за кордону	Net foreign income
NT	Чисті податки	Net taxes
NTR_f	Чисті поточні трансферти з-за кордону	Net foreign transfers
NDP	Чистий внутрішній продукт	Net Domestic Product
NEW	Чистий економічний добробут	Net Economic Welfare
NE	Чистий експорт	Net exports
NNI	Чистий національний дохід	Net National Income
$NNDI$	Чистий національний наявний дохід	Net National Disposable Income

Тема 1

МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

1.1. ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

<p>Економіка – складна, багаторівнева система. Всі її рівні взаємопов’язані і взаємозалежні. Вивчення економіки має на меті розв’язання фундаментальної суперечності суспільства: суперечності між матеріальними потребами людей та економічними ресурсами, які слугують засобами для задоволення цих потреб.</p>	
Матеріальні потреби	Економічні ресурси
1) це бажання людей володіти товарами й послугами, здатними приносити їм користь	1) це всі природні, людські ресурси та вироблені людиною засоби, що використовуються для виробництва товарів та послуг
2) основною властивістю матеріальних потреб є те, що в кінцевому підсумку вони не можуть бути задоволені повністю, тобто є <i>безмежними</i>	2) основною властивістю економічних ресурсів є їх відносна <i>обмеженість</i> – кількість ресурсів є недостатньою не абсолютно, а стосовно до потреб людей
3) в процесі розвитку людської цивілізації рівень задоволення потреб постійно зростає, а, водночас, безперервно і навіть швидше зростають потреби	3) обмеженість ресурсів визначає межі виробничої діяльності людей, можливі обсяги виробництва необхідних суспільству товарів, а відповідно й рівень споживання
<p><i>Особливістю макроекономіки</i> є те, що ця суперечність розглядається не з позиції окремих суб’єктів економічної діяльності (фізичних або юридичних осіб), а всієї сукупності економічних суб’єктів, тобто національної економіки в цілому.</p>	
<p>Суспільство може впливати на ступінь невідповідності між потребами і ресурсами, домагатися підвищення рівня задоволення потреб за наявних ресурсів шляхом <i>підвищення ефективності функціонування національної економіки в цілому</i>.</p>	

Ефективність економіки характеризує зв'язок між обсягом ресурсів, витрачених у процесі виробництва, і кількістю товарів та послуг, одержаних у результаті використання цих ресурсів.

Напрями підвищення ефективності національної економіки

- 1) *Забезпечення повної зайнятості ресурсів* – залучення до економічного обороту всіх ресурсів, придатних для виробництва товарів та послуг: повна зайнятість працездатного населення, відсутність вимушеного безробіття, максимальне залучення до сільськогосподарського виробництва орних земель, повне завантаження виробничих потужностей тощо.
- 2) *Досягнення повного обсягу виробництва* – досягнення такого його обсягу, коли продуктивні можливості ресурсів використовуються найповніше.
- 3) *Досягнення найраціональнішого розподілу наявних ресурсів* між виробництвом споживчих та інвестиційних товарів.
- 4) *Зростання технічного рівня виробництва* – на цій основі забезпечується підвищення ефективності економіки через поліпшення якості товарів й удосконалення технології їх виробництва.

Макро- економіка	↗	це наука, частина економічної теорії, що вивчає економічні процеси та явища на рівні економічної системи
	↘	це наука, що досліджує сутність, результати та наслідки спільної економічної діяльності всіх учасників народного господарства

1.2. ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ МАКРОЕКОНОМІКИ

Об'єкт макроекономіки	відповідний тип національної економіки, тобто історично визначена економічна система
Предмет макроекономіки	механізм функціонування економічної системи
Економічна система	
– це певним чином упорядкована система зв'язків між виробниками і споживачами матеріальних та нематеріальних благ та послуг	

Елементи економічної системи	
<p>1. <i>Соціально-економічні відносини</i>, які базуються на відповідних формах власності на економічні ресурси та результатах господарської діяльності.</p> <p>2. <i>Організаційні форми господарської діяльності</i>: поділ праці, спеціалізація та кооперування виробництва.</p> <p>3. <i>Господарський механізм</i>, тобто спосіб регулювання економічної діяльності на макрорівні.</p> <p>4. <i>Конкретні економічні зв'язки</i> між господарськими суб'єктами.</p>	
Типи економічних систем та їх основні риси	
Ринкова:	<ul style="list-style-type: none"> - приватна форма власності на економічні ресурси; - використання ринкового механізму для регулювання економіки, економічний вибір визначає ринок; - поведінка кожного учасника мотивується його особистими інтересами; - кожний економічний суб'єкт прагне досягти максимального доходу на основі індивідуального прийняття рішень; - основним рушієм ринкової економіки є конкуренція; - вільне ціноутворення; - роль уряду обмежується захистом приватної власності та встановленням сприятливого правового поля для вільного функціонування ринку.
Командно-адміністративна (планова):	<ul style="list-style-type: none"> - заснована на суспільній (державній) власності; - жорстка централізація в розподілі ресурсів та результатів діяльності; - ініціативу в організації економічного життя бере на себе держава; - регулювання економічних процесів здійснюється за допомогою централізованого державного планування, що має обов'язковий (директивний) характер; - ринок у цій системі не виконує самостійних регулюючих функцій, а сам є предметом державного планування, держава заздалегідь планує значення ринкових інструментів.

<p>Змішана:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - поєднує в собі різні форми власності (приватну, кооперативну, державну) і два механізми макроекономічного регулювання: ринковий в державний; - домінує недосконала конкуренція – монополістична конкуренція, олігополістична конкуренція, чиста монополія; - в кожній країні зі змішаною економікою співвідношення між ринковим і державним регулюванням є неоднаковим. На основі цього можна виділити три найтипівіші моделі змішаної економіки: <i>Американська модель</i> – пряме державне втручання в економіку є незначним і охоплює такі питання, як визначення правил гри на ринку, використання бюджетної системи, перерозподіл доходів через податкові механізми та ін. <i>Японська модель</i> – активне втручання держави в економіку, розвиток економіки підпорядкований загальним національним завданням, велику роль відіграє економічне планування. <i>Шведська модель</i> – соціальна спрямованість на рівні державної політики, у державному бюджеті акумулюється більше ніж 50% валового внутрішнього продукту.
<p>Перехідна:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - поєднання ознак різних типів економічних систем; - трансформація відносин власності; - посилення нестійкості існуючої системи, щоб вона згодом поступилась місцем іншій економічній системі; - посилення суперечностей між новим (прогресивним) і старим (регресивним); - перехід на інший тип ціноутворення та соціального захисту; - формування конкурентного середовища; - часткова втрата керованості макроекономічними процесами.

1.3. ФУНКЦІЇ МАКРОЕКОНОМІКИ

Макроекономіка, з одного боку, покликана вивчати реальні факти, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки в економічному механізмі (**позитивна макроекономіка**), з іншого – давати рекомендації щодо його вдосконалення з метою ефективнішого використання наявних ресурсів і досягнення на цій основі вищого рівня задоволення суспільних потреб (**нормативна макроекономіка**).

Таким чином, макроекономіка виконує пізнавальну та прикладну функції.

Пізнавальна – ex post	Прикладна – ex ante
позитивна макроекономіка макроекономічний аналіз	нормативна макроекономіка макроекономічне регулювання
формулювання наукових уявлень про фактичну поведінку економіки	виражає суб'єктивні уявлення про те, що повинно бути і як цього досягти
відповідає на питання „ <i>як є?</i> ”	відповідає на питання „ <i>як має бути?</i> ”

1.4. АГРЕГОВАНІ ВЕЛИЧИНИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Макроекономіка вивчає **агрегатні (агреговані) величини** – економічно однорідні одиниці або явища, які розглядаються як єдине ціле

<i>Агреговані суб'єкти (секторний склад)</i>	<i>Агреговані ринки</i>	<i>Агреговані показники</i>
Домогосподарства Підприємства Держава Закордон	Товарний ринок Ринок праці Грошовий ринок Ринок капіталів тощо	Сукупний попит Сукупна пропозиція ВВП, ВВП Рівень цін тощо

Домогосподарства	Приватна закрита економіка	Змішана закрита економіка	Відкрита економіка
Підприємства			
Держава			
Закордон			

1.4.1. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія

<p>На рівні економічної системи постійно відбувається кругообіг ресурсів, продуктів і доходів, якими обмінюються макроекономічні суб'єкти на макроекономічних ринках. Потік ресурсів, продуктів і доходів урівноважується з потоком грошових платежів, що обслуговує обмін між ними.</p>	
<p>Характеристика макроекономічних суб'єктів</p>	
<p>Загальна характеристика</p>	<p>Види економічної активності</p>
<p>Домогосподарства – постачальники ресурсів для підприємств і держави, споживачі товарів і послуг</p>	<ul style="list-style-type: none"> - створення пропозиції чинників виробництва на ринку ресурсів; - сплата особистих податків до державного бюджету; - споживання частки одержаного доходу на товарному ринку, формування споживчого попиту; - заощадження частки одержаного доходу на фінансовому ринку.
<p>Підприємства – усі організаційні форми капіталу, що виробляють товари та послуги</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формування попиту на чинники виробництва на ринку ресурсів; - формування сукупної пропозиції товарів і послуг на товарному ринку; - сплата податків до державного бюджету; - формування попиту на кредити на фінансовому ринку; - формування інвестиційного попиту на товарному ринку.
<p>Держава – бюджетні організації та установи</p>	<ul style="list-style-type: none"> - надання суспільних благ; - закупівля товарів і послуг на товарному ринку; - формування попиту на чинники виробництва на ринку ресурсів;

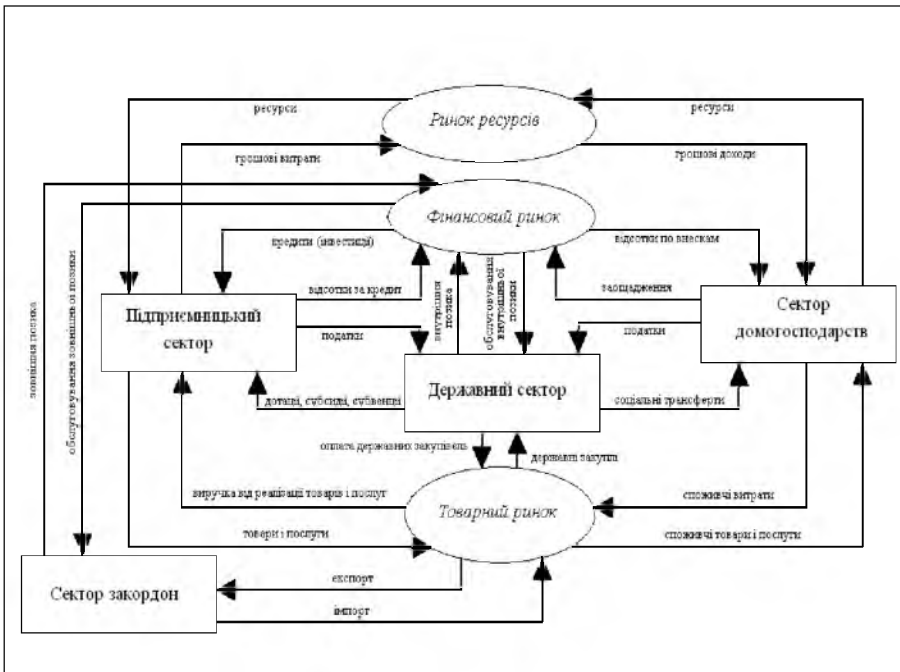
	<ul style="list-style-type: none"> - стягнення податків; - надання трансфертів, дотацій, субсидій, субвенцій; - інвестування за рахунок державного бюджету; - вплив на пропозицію грошей на фінансовому ринку.
<p>Закордон – економічні суб'єкти, які розташовані за межами даної країни і мають з нею господарські зв'язки</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формування експорту-імпорту товарів і послуг на товарному ринку; - формування експорту-імпорту капіталу на фінансовому ринку; - здійснення валютних операцій.

1.4.2. Загальна характеристика макроекономічних ринків

Характеристика ринку	Процеси, що відбуваються на ринку
<p>Товарний ринок – ринок сукупних товарів та сукупних послуг</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формування сукупного попиту та сукупної пропозиції; - визначення рівноваги, яка може бути досягнута в умовах різних рівнів економічної активності; - здійснення структурних зрушень, які впливають на рівень ефективності функціонування всієї економічної системи; - розгортання конкурентної боротьби або процесів монополізації.
<p>Ринок ресурсів – ринок чинників виробництва (серед усіх чинників в макроекономічному аналізі, як правило, розглядається праця)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формування пропозиції робочої сили з боку домашніх господарств; - формування попиту на робочу силу з боку підприємств і держави.

<p>Фінансовий ринок – охоплює грошово-кредитний, фондовий та валютний ринки</p>	<ul style="list-style-type: none"> - на грошово-кредитному ринку формуються пропозиція грошей і попит на них, визначається відсоткова ставка, попит на кредити для інвестування; - на фондовому ринку формуються попит і пропозиція цінних паперів, визначаються біржові індекси, а також обсяг продажу цінних паперів; - на валютному ринку формуються попит і пропозиція валют, визначаються валютні курси.
--	--

1.5. МОДЕЛЬ КРУГООБІГУ ВІДКРИТОЇ ЕКОНОМІКИ

1.6. МЕТОДОЛОГІЯ МАКРОЕКОНОМІКИ

<p>Методологія – філософське вчення про систему методів наукового пізнання та перетворення реальної дійсності.</p> <p>Метод – спосіб досягнення мети, сукупність прийомів і операцій теоретичного, практичного освоєння дійсності; спосіб певним чином організованої людської діяльності. В макроекономіці використовуються загальні (загальнонаукові) та специфічні методи дослідження.</p>	
<p>Загальнонаукові методи</p>	<p>Специфічні методи</p>
<p>1. Методи емпіричного дослідження:</p> <p><i>Спостереження</i> – систематичне, цілеспрямоване вивчення процесу за умови відсутності впливу на нього.</p> <p><i>Порівняння</i> – встановлення подібностей або відмінностей явищ і процесів, виявлення в них загального.</p> <p><i>Аналогія</i> – подібність між поняттями, явищами, коли на основі подібності явищ за якоюсь ознакою робиться висновок про їх подібність також і за іншими ознаками.</p> <p><i>Вимірювання</i> – визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру.</p> <p><i>Експеримент</i> – наукове спостереження досліджуваного явища з урахуванням умов його здійснення.</p> <p>2. Методи емпірико-теоретичного дослідження:</p> <p><i>Абстракція</i> – відхід від несуттєвих властивостей, зв'язків і виділення декількох рис, які є найважливішим для дослідження.</p> <p><i>Ототожнення</i> – узагальнення типових явищ, процесів, які часто повторюються і є властивими для досліджуваного об'єкта.</p> <p><i>Ізолювання</i> – виділення єдиної</p>	<p><i>Агрегування</i> – поєднання окремих одиниць або даних в одну одиницю або декілька одиниць (наприклад, об'єднання усіх цін індивідуальних товарів і послуг у загальний рівень цін).</p> <p><i>Екстраполяція</i> – метод статистичного аналізу, який дозволяє переносити тенденції та зв'язки, що склались у минулому, на поточний період та на перспективу.</p> <p><i>Інтерполяція</i> – перенесення тенденцій та зв'язків досліджуваного періоду на минулий період, в якому ці тенденції з певних причин неможливо проаналізувати.</p> <p><i>Кореляційний аналіз</i> – сукупність методів математичної статистики, які дозволяють встановити тісноту нефункціональних (випадкових) зв'язків між різними показниками.</p> <p><i>Факторний аналіз</i> – виявлення факторів, які впливають на досліджувані процеси та явища, визначити окремі, найвпливовіші чинники.</p> <p><i>Дисперсний аналіз</i> – оцінювання впливу різних факторів на результат експерименту, планування</p>

<p>властивості досліджуваного об'єкта.</p> <p><i>Моделювання</i> – використання моделей як засобу дослідження явищ і процесів.</p> <p><i>Аналіз</i> – розчленування об'єкта дослідження на окремі складові.</p> <p><i>Синтез</i> – возз'єднання окремих складових чи рис досліджуваного об'єкта в єдине ціле.</p> <p><i>Індукція</i> – перехід від окремих чинників до узагальнення.</p> <p><i>Дедуція</i> – перехід від загального до окремого, використання загальних наукових висновків під час дослідження конкретних явищ.</p> <p>3. <u>Методи теоретичного дослідження:</u></p> <p><i>Формалізація</i> – відображення досліджуваного процесу, явища у знаковій формі, у вигляді символів.</p> <p><i>Сходження від абстрактного до конкретного</i> – процес пізнання, згідно з яким мислення сходить від конкретного у дійсності до абстрактного у мисленні, а від нього – до конкретного у мисленні.</p> <p><i>Узагальнення</i> – перехід від одиничного до загального.</p> <p><i>Конкретизація</i> – перехід від загального до одиничного.</p> <p><i>Аксиоматичний метод</i> – метод побудови наукової теорії, за якого деякі твердження приймаються без доведень, а всі інші висновки роблять на їхній основі відповідно до певних логічних правил.</p> <p><i>Декомпозиція</i> – визначення ієрархії системи, розподіл системи на</p>	<p>аналогічних експериментів.</p> <p><i>Кластерний аналіз</i> – передбачає розподіл певної сукупності об'єктів на групи „схожих” об'єктів, які називають кластерами, так, щоб об'єкти одного класу перебували „близько” один до одного, а об'єкти різних класів – на відносно віддалених відстанях.</p> <p><i>Балансовий метод</i> – конкретизація економічних процесів та їх зіставлення, спираючись на систему балансів, кожний за яких взаємопов'язує дві групи показників – ресурсів, з виявленням їхніх джерел, та потреб за економічними формами використання. Балансовий метод дозволяє проаналізувати, наскільки потреби економіки забезпечуються її можливостями.</p> <p><i>Економіко-математичне моделювання</i> – метод, що спирається на систему моделей, які є узагальнюючими і враховують усереднені показники, які дають можливість виявити, як екзогенні чинники (зовнішні змінні моделі) впливають на ендогенні чинники (внутрішні змінні моделі).</p> <p><i>Метод експертних оцінок</i> – залучення висококваліфікованих незалежних фахівців для оцінки економічних явищ і зв'язків.</p> <p><i>Макроекономічне прогнозування</i> – сукупність засобів і прийомів мислення, що дають змогу на основі аналізу ретроспективних, екзогенних (зовнішніх) та ендогенних</p>
--	---

<p>підсистеми нижчого рівня, які досліджуються автономно з обов'язковим урахуванням подальшого узгодження цілей кожної підсистеми із цілями всієї системи. <i>Гіпотеза</i> – наукове припущення, яке потребує доведення, щоб стати науковою теорією. <i>Систематизація</i> – процес зведення розрізнених знань в єдину наукову систему.</p>	<p>(внутрішніх) даних, а також їх змін у певному періоді часу вивести судження певної достовірності стосовно майбутнього розвитку досліджуваного об'єкта. <i>Метод комп'ютерної обробки статистичних даних тощо.</i></p>
---	---

1.7. МАКРОЕКОНОМІЧНІ МОДЕЛІ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

<p><i>Макроекономічна модель</i> – це спрощена картина реальності, абстрактне узагальнення фактичної поведінки досліджуваних макроекономічних явищ та процесів. Моделювання дає можливість нехтувати несуттєвими, другорядними деталями і зосереджуватися на головних, принципових зв'язках, які спостерігаються в реальному житті.</p>	
<p>Призначення моделі</p>	
<p>адекватне відображення взаємозв'язків реальної економіки, з'ясування впливу екзогенних змінних на ендогенні.</p>	
<p>Ендогенні змінні</p>	<p>це чинники, поведінку яких потрібно пояснити в процесі побудови моделі.</p>
<p>Екзогенні змінні</p>	<p>це чинники, поведінка яких визначається за межами даної моделі.</p>
<p>Типи макроекономічних моделей</p>	
<p>за кількістю задіяних в аналізі економічних суб'єктів</p>	<p>- прості – містять лише два макроекономічних суб'єкти (домогосподарства та підприємницький сектор); - повні – враховують вплив державного сектору на макроекономічні процеси.</p>
<p>за ступенем охоплення сектору закордон</p>	<p>- закриті – включають тільки три макроекономічні суб'єкти (домогосподарства, підприємства та держава) і не враховують впливу закордону на національну економіку; - відкриті – враховують вплив сектору</p>

	закордон на національну економіку і зображують взаємозв'язок всіх макроекономічних суб'єктів.
за характером відображення фактора часу	- статичні – фіксують економічний процес на початку та в кінці певного періоду і не зображують перехід від одного стану до іншого; - динамічні – зображують економічні процеси з урахуванням фактора часу.
за способом зображення	- алгебраїчні; - графічні; - табличні; - у вигляді бухгалтерських рахунків.
за способом подання досліджуваного процесу	- логічні; - графічні; - економіко-математичні.
за тривалістю досліджуваного процесу	- короткострокові; - довгострокові.
за ступенем узагальнення	- абстрактно-теоретичні; - конкретно-економічні.
за ступенем структуризації	- малорозмірні; - великорозмірні.
за характером взаємозв'язку елементів	- лінійні; - нелінійні.
Результати макроекономічного моделювання залежать від того, який період часу охоплює модель	
Короткостроковий період	це проміжок часу, упродовж якого ринкові регулятори (ціни і заробітна плата) не володіють здатністю адекватно відреагувати на збурення сукупного попиту і/або сукупної пропозиції і відновити в економіці повну зайнятість.
Довгостроковий період	це проміжок часу, упродовж якого ринкові регулятори (ціни і заробітна плата) спроможні адекватно відреагувати на збурення сукупного попиту і/або сукупної пропозиції і завдяки цьому відновити в економіці повну зайнятість.

1.8. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МАКРОЕКОНОМІКИ

Жан Боден (XVI ст.)	прийшов до висновку, що зростання цін виникає внаслідок певної зміни у співвідношенні між кількістю грошей і товарів.
Вільям Петті (XVII ст.)	зробив розрахунки національного доходу Англії і дослідив вплив системи оподаткування на економіку і розподіл доходів.
Франсуа Кене (XVIII ст.)	- розробив модель економічного кругообігу, що давала загальне уявлення про механізм функціонування економіки в цілому, але не давала пояснення, в чому полягає ринковий механізм саморегулювання економіки; - бачив можливість інфляційного зростання цін в економіці.
Адам Сміт (XVIII ст.)	регулююча роль цін в економіці реалізується через відхилення ринкової ціни від природної під впливом попиту і пропозиції.
Джон М. Кейнс (XX ст.)	- вважав, що економіка з ринковими відносинами не володіє здатністю до швидкого саморегулювання; - державне втручання в економіку може принести бажаний результат.
Монетаристи (XX ст.)	- стверджували, що ринкова економіка є саморегулюючою і не потребує державного втручання; - економічна нестабільність в значній мірі є результатом нестабільних темпів грошової емісії.
Прихильники теорії раціональних очікувань (XX ст.)	- економічні суб'єкти здатні діяти раціонально, тобто у своїй поведінці враховувати не лише минулий досвід, а й майбутні зміни в економічній кон'юктурі та економічній політиці держави; - відпадає необхідність державного втручання в економіку, яка здатна стабільно функціонувати на умовах ринкового саморегулювання.
Прихильники теорії економіки пропозиції (XX ст.)	фіскальна політика, передусім її податковий механізм, може впливати на економічне зростання через сукупну пропозицію.
Прихильники теорії реального ділового циклу (XX ст.)	причини економічної нестабільності знаходяться не в сфері попиту або економічної політики, а в технологічних шоках.

ПИТАННЯ ДЛЯ РОЗГЛЯДУ НА СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

1. Фундаментальна суперечність суспільства.
2. Сутність макроекономіки.
3. Об'єкт макроекономіки.
4. Предмет макроекономіки.
5. Методологія макроекономіки.
6. Короткострокове і довгострокове макроекономічне моделювання.
7. Становлення і розвиток макроекономіки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тести

(по кожному тесту правильним є лише один варіант відповіді)

1. Вивчення економіки має на меті розв'язання фундаментальної суперечності суспільства – це суперечність між:

- а) матеріальними потребами та економічними ресурсами;
- б) кількістю грошей в обігу та їх товарним забезпеченням;
- в) наявною чисельністю населення та потребою в робочій силі;
- г) інтересами різних економічних суб'єктів.

2. Практична функція макроекономіки полягає в забезпеченні суспільства знаннями, необхідними для:

- а) зменшення рівня циклічних коливань;
- б) зростання обсягів економічних ресурсів;
- в) підвищення ефективності економіки;
- г) зростання продуктивності факторів виробництва.

3. Об'єктом дослідження макроекономіки як науки є:

- а) приватна закрита економіка;
- б) економічна система;
- в) інтереси економічних суб'єктів;
- г) економічні відносини.

4. Предметом дослідження макроекономіки як науки є:

- а) дослідження динаміки сукупних величин та показників;
- б) економічна політика держави,
- в) причинно – наслідковий механізм функціонування та розвитку національної економіки;
- г) механізм здійснення циклічних коливань національної економіки.

5. Порівняльним критерієм економічних систем виступає:

- а) механізм регулювання економіки;
- б) структура виробництва;
- в) форма власності на засоби виробництва,
- г) всі відповіді вірні.

6. Економічну систему України можна віднести до такого типу:

- а) змішана;
- б) командно – адміністративна;
- в) перехідна;
- г) планова.

7. Формування наукових уявлень про фактичну поведінку економіки здійснюється в межах:

- а) практичної функції;
- б) ресурсної функції;
- в) світоглядної функції;
- г) пізнавальної функції макроекономіки.

8. В межах нормативної макроекономіки відбувається:

- а) формування теоретичних положень та наукових основ макроекономіки;
- б) вираження суб'єктивних уявлень про те, якими мають бути макроекономічні процеси та явища та описуються шляхи досягнення такого їх стану;
- в) збір статистичної інформації про характер протікання певних макроекономічних процесів або явищ;
- г) вивчення історії становлення та розвитку макроекономіки.

9. Економічно однорідними одиницями або явищами, які розглядаються як єдине ціле, називають:

- а) агрегатами;
- б) інститутами;
- в) ринками;
- г) методами.

10. В національній економіці функціонують такі макроекономічні суб'єкти:

- а) ринок, держава, закордон;
- б) домогосподарства, уряд, підприємства;
- в) домогосподарства, підприємства, держава;
- г) домогосподарства, підприємства, держава, закордон.

11. Домогосподарства, взаємодіючи з підприємствами в економічному кругообігу утворюють:

- а) закриту економіку;
- б) змішану закриту економіку;
- в) відкриту економіку;
- г) приватну закриту економіку.

12. В економічному кругообігу споживчі витрати домогосподарств перетворюються на:

- а) державні інвестиції;
- б) витрати підприємств;
- в) доходи підприємств;
- г) державні закупівлі.

13. Установіть відповідність між видами економічної активності та макроекономічними суб'єктами, що її здійснюють:

- а) формування експорту - імпорту капіталу на 1) домогосподарства; фінансовому ринку;
- б) створення пропозиції факторів виробництва 2) підприємства; на ринку ресурсів;
- в) надання трансфертів, дотацій, субсидій, 3) держава; субвенцій;
- г) формування сукупної пропозиції товарів та 4) закордон. послуг на товарному ринку.

14. Специфічним методом для макроекономіки є:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) агрегування;
- г) порівняння.

15. Метод розчленування об'єкта дослідження на окремі складові називається:

- а) синтезом;
- б) аналізом;
- в) моделюванням;
- г) екстраполяцією.

16. Компаративний метод називають:

- а) методом порівняння;
- б) індукцією;
- в) абстракцією;
- г) методом спостереження.

17. Застосування методу моделювання в макроекономіці дає змогу:

- а) враховувати абсолютно всі фактори, що впливають на досліджуваний об'єкт;
- б) з'ясувати вплив ендогенних змінних на екзогенні;
- в) нехтувати другорядними деталями і зосередитися на головних зв'язках;
- г) всі відповіді вірні.

18. Чинники, поведінку яких потрібно пояснити в процесі побудови моделі називаються:

- а) допоміжними змінними;
- б) ендогенними змінними;
- в) екзогенними змінними;
- г) нейтральними змінними.

19. Поставте у відповідність прізвища вчених – макроекономістів з їхніми твердженнями та досягненнями:

а) Вільям Петті;	1) вперше розроблено модель економічного кругообігу;
б) Франсуа Кене;	2) дослідження впливу системи оподаткування на економіку і розподіл доходів;
в) Джон М. Кейнс;	3) економічна нестабільність в значній мірі є результатом нестабільних темпів грошової емісії;
г) Мільтон Фрідман.	4) необхідність здійснення стабілізаційної політики через вплив на державний попит за допомогою бюджетно-податкових і монетарних інструментів.

20. Прихильником якої з перелічених економічних теорій є А. Лафер:

- а) теорії раціональних очікувань;
- б) монетаристської теорії;
- в) теорії реального ділового циклу;
- г) теорії економіки пропозиції.

Завдання і задачі

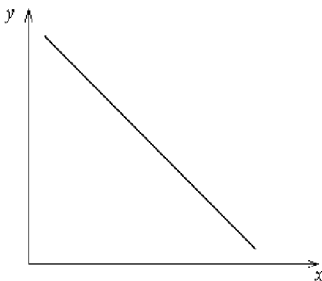
1. З нижче перерахованих тверджень оберіть ті, що визначають особливість макроекономіки серед інших частин економічної теорії (правильними можуть бути декілька варіантів відповідей):

- а) макроекономіка оперує агрегованими величинами;
- б) у макроекономіці є об'єкт та предмет дослідження;
- в) в макроекономіці використовується метод моделювання;
- г) макроекономіка вивчає економічні явища та процеси на рівні економічної системи певної країни;
- д) вивчення макроекономіки має на меті розв'язання фундаментальної суперечності суспільства.

2. Які із нижче перелічених процесів та явищ є макроекономічними (правильними можуть бути декілька варіантів відповідей):

- а) зниження попиту на ринку автомобілів;
- б) підвищення рівня цін внаслідок зростання цін на ресурси;
- в) зростання реальних доходів працівників сфери послуг;
- г) зниження рівня безробіття;
- д) збільшення ВВП на душу населення;
- е) циклічні коливання економіки;
- є) методи розрахунку амортизаційних відрахувань.

3. Судячи з нахилу даної прямої, залежність між макроекономічними змінними x та y є:

- а) прямою;
 - б) зворотною;
 - в) змінні є незалежними одна від одної;
 - г) змінна x не залежить від змінної y .
- Оберіть правильний варіант відповіді.

4. З нижче перерахованих характеристик економічних систем оберіть ті, що є властивими для командно-адміністративної економіки (правильними можуть бути декілька варіантів відповідей):

- а) приватна власність на засоби виробництва;
- б) державна власність на матеріальні ресурси;
- в) поєднує в собі різні форми власності на матеріальні ресурси;
- г) роль держави обмежується лише захистом приватної власності та встановленням правової системи, сприятливої для вільного функціонування ринку;
- д) трансформація відносин власності;
- е) управління економікою за допомогою централізованого державного планування;
- є) перехід на інший тип ціноутворення та соціального захисту;
- ж) формування конкурентного середовища;
- з) зрівняльний розподіл предметів споживання;
- и) всі економічні рішення приймаються на базі існуючих в суспільстві звичаїв й традицій;
- і) рівень розвитку продуктивних сил в різних галузях та регіонах є неоднаковим;
- ї) економічний вибір визначає ринок;

5. Серед зазначених показників оберіть ті, що не є вартісними (правильними можуть бути декілька варіантів відповідей):

- а) номінальний ВВП;
- б) мультиплікатор витрат;
- в) реальний ВВП;
- г) допомога по безробіттю;
- д) трансферти;
- е) рівень цін;
- є) індекс людського розвитку;
- ж) субсидії;
- з) обсяг споживання;
- и) податки;
- і) податкова ставка;
- ї) дефлятор ВВП.

6. Які із зазначених змінних є якісними (правильними можуть бути декілька варіантів відповідей):

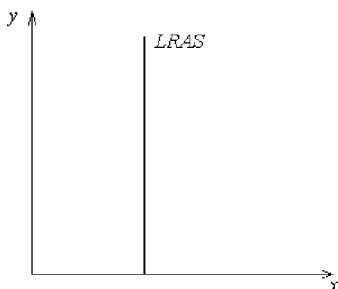
- а) продуктивність праці;
- б) енергомісткість;
- в) темп інфляції;
- г) темп приросту ВВП;
- д) рівень безробіття;
- е) ефективність використання капіталовкладень;
- є) дефлятор ВВП;
- ж) фондовіддача.

7. На основі залежності між доходом (Y) і обсягом споживання (C), можна зробити висновок, що крива споживання:

Y	100	105	115	120	140	150	175	180	200
C	65	66	70	71	77	78	80	82	85

- а) має додатній нахил;
 - б) має від'ємний нахил;
 - в) є вертикальною;
 - г) є горизонтальною.
- Оберіть правильний варіант відповіді.

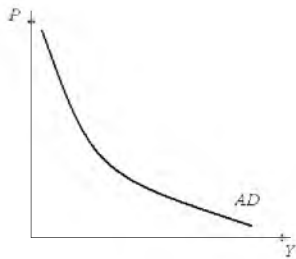
8. Нахил кривої пропозиції (LRAS) в довгостроковому періоді є:

- а) додатним;
- б) від'ємним;
- в) безмежним;
- г) нульовим.

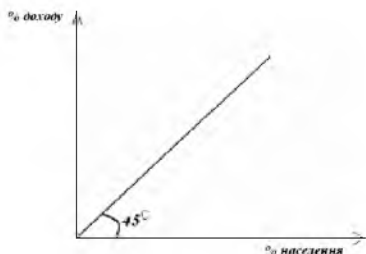
Оберіть правильний варіант відповіді.

9. Яка змінна виступає ендогенною в моделі сукупного попиту:

- а) рівень цін;
 - б) обсяг сукупного попиту;
 - в) сукупний попит.
- Оберіть правильний варіант відповіді.

10. Для якої економічної системи такий розподіл доходів є найбільш характерним:

- а) традиційної;
 - б) ринкової;
 - в) командно-адміністративної;
 - г) перехідної.
- Оберіть правильний варіант відповіді.

Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт

1. Фундаментальна суперечність суспільства на різних рівнях економічного дослідження.
2. Особливості економічної системи України.
3. Агреговані величини як елемент макроекономічного дослідження.
4. Форми ділової активності економічних суб'єктів та їх взаємозв'язок.
5. Приклади застосування загальнонаукових та специфічних методів в теорії та практиці макроекономіки.
6. Джон Мейнард Кейнс – засновник макроекономічної науки.
7. Макроекономічні погляди Ж. Бодена.
8. Макроекономічні погляди В. Петті.
9. Макроекономічні погляди Ф.Кене.
10. Макроекономічні погляди А. Сміта.